

Een 400 jaar oud rekenwonder!

Het spreekwoord luidt: "Elke zot heeft zijn marmot" of iedereen heeft wel een hobby. Voor velen is het ideaal wanneer je van je hobby je beroep kunt maken. Bijvoorbeeld, je speelt tennis en je wordt een tennisprof. Andersom is ook mogelijk, dat wil zeggen, je beroep wordt aanleiding tot je hobby. Bijvoorbeeld een schrijver die gek is van kruiswoordpuzzels.

Ik begon mijn Shell-loopbaan als een IT-specialist bij het voormalig datacenter Shell Nederland Informatieverwerking (SNI) aan de Wassenaarseweg in Den Haag (zie www.oudsni.nl). Dus zou het logisch zijn als mijn hobby iets digitaals was of met elektronica te maken had. Maar mijn hobby is het verzamelen van een rekenwonder dat al was uitgevonden vierhonderd jaar voordat de eerste computer is ontstaan - de analoge rekenliniaal.

Het is allemaal begonnen toen ik in 1991 na een 4-jarige overplaatsing naar Shell Switzerland terug in Nederland de verhuisdozen aan het uitpakken was. Toen kwam ik de rekenliniaal van mijn studietijd weer tegen. Ineens raak ik gefascineerd: "Kon ik met het ding überhaupt nog rekenen en wie heeft zoiets ooit uitgevonden en wanneer? Ik kon amper nog een simpele vermenigvuldiging op de oude lat doen en toen is het schizofrene idee bij mij ontstaan: "Wat is een betere hobby voor een computerman dan het verzamelen van rekenlinialen!"

Meer dan 15 jaar later, telt mijn verzameling meer dan 1000 stuks en nu ik in de VUT ben, is het verzamelen van dit rekenwonder een passie geworden.

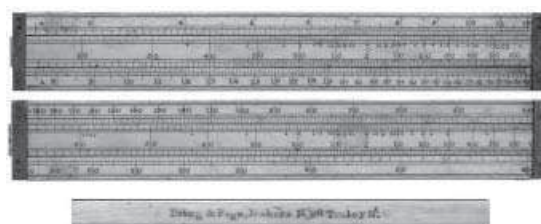
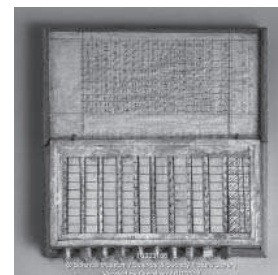
Maar in een tijd waarin de nieuwste Personal Computer (PC) binnen zes maanden verouderd is, is het nauwelijks te geloven dat tot omstreeks 1940 een 17de-eeuwse uitvinding van een Engelse dominee het belangrijkste rekenkundige instrument was!

William Oughtred (1575-1660) was een Engelse dominee en part-time universitair wiskundeleraar. Zijn wiskundetalent was zo groot dat Isaac Newton één van Oughtreds publikaties, "Clavis Mathematicae", in zijn werk citeerde. Oughtred heeft in 1622 de beslissende aanzet gegeven tot wat wij nu de rekenliniaal noemen.

In de loop van 400 jaar zijn er verbeteringen geweest, bijv. de invoering van de looper en het aanbrengen van een standaard schaalvolgorde door de Fransman Amédée Mannheim (1831-1906) in 1850. Maar nog steeds zijn voor iedere rekenliniaal kenmerkend de logaritmische schalen gebaseerd op de uitvinding van logaritmes door de Schotse edelman John Napier (1550-1617).

Maar niet iedere hobby past bij ieder gezin of bij alle gezinsomstandigheden! Voor de overige gezinsleden mag het soms

niet te veel kosten en vooral niet te veel ruimte inbeslag nemen. Gelukkig voor mij passen redelijk veel rekenlinialen in een lege kartonnen wijndoos en toen ik mijn verzameling begon, waren rekenlinialen redelijk eenvoudig op vlooiemarkten te vinden. Tegenwoordig komen ze op dergelijke markten weinig voor of worden voor een eenvoudige schoolrekenliniaal van plastic onrealistisch hoge bedragen gevraagd.

Gelukkig en tot verbazing van mijn vrouw en dochter, ben ik niet de enige rekenliniaalverzamelaar. Er bestaan actieve verzamelaarsgroepen in Engeland, Duitsland en Nederland. In Nederland zijn er meer dan zestig verzamelcollega's - zie www.rekeninstrumenten.nl. Bovendien is er in de Verenigde Staten de "Oughtred Society", een organisatie met meer dan 500 leden wereldwijd.

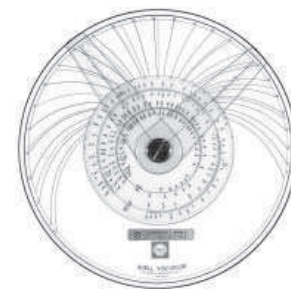
Ook is er een jaarlijkse "Internationale Bijeenkomst van Rekenliniaalverzamelaars". In september is Nederland, voor de vierde keer, gastland voor de door Shell Nederland gesponsorde 13e editie van deze internationale bijeenkomst (IM2007). Voor mij is het de kans om nieuwe aanwinsten te bemachtigen op de ruilbeurs.

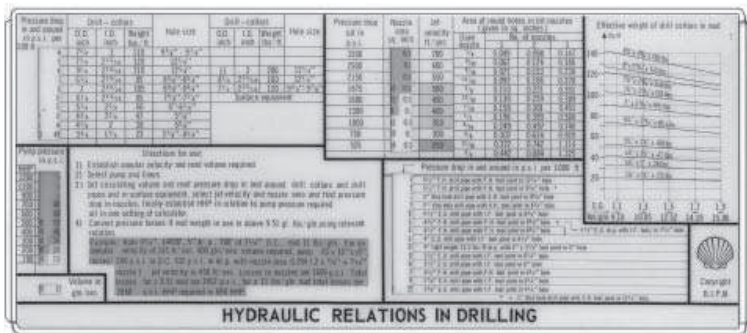
Maar waren er dan zoveel linialen? Jazeker, in de 400 jaar zijn er miljoenen exemplaren geweest. De meeste zijn van het rechte type van 25-30 cm lang en voorzien van een schuifbare tong.

Bij veel ingenieurs waren de zakrekenlinialen van 12,5 cm zeer geliefd. Maar er zijn rekenlinialen of rekenschijven in zeer uiteenlopende en ingenieuze vormen te vinden.

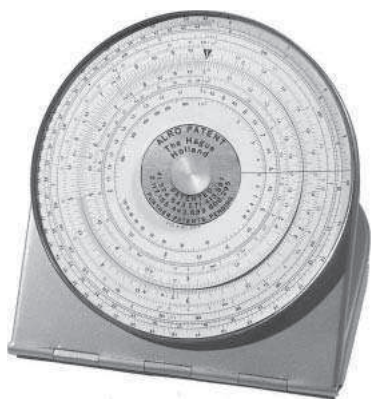
In mijn verzameling heb ik een rekenwals met een schaal-lengte equivalent aan 15 meter! Door de jaren zijn rekenlinialen voor verschillende commerciële doeleinden ook door Shell ingezet.

De veelzijdigheid van de rekenliniaal is ook te vinden in één van mijn niche-verzamergebieden: de akoestische rekenliniaal of rekenlinialen ten behoeve van muziek en muziekinstrumenten!

Heeft de rekenliniaal echt zijn tijd gehad? Ik ken een geoloog die nog steeds zijn oude rekenliniaal meeneemt als hij op reis moet. Toen hij metingen verrichtte in een tropisch oerwoud, op twee dagen reisafstand van de bewoonde wereld, merkte hij dat de batterijen van zijn zakrekenmachine op waren! Sindsdien neemt hij zijn oude rekenliniaal nog altijd mee. Bovendien moet iedere piloot (commercieel of particulier) nog steeds een koers

handmatig met behulp van een rekenliniaal kunnen uitrekenen om zijn vliegbrevet te halen of te verlengen. Dus rekenlinialen voor piloten worden nog steeds verkocht.

Dit artikel is met behulp van een PC geschreven, maar gedurende 400 jaar heeft de rekenliniaal een ontwikkeling doorgemaakt waarbij de naam "rekenwonder" zeker op zijn plaats is en die de PC nooit zal kunnen evenaren.

Graag zou ik in contact komen met Voeksnieuwslezers die hun oude rekenliniaal, rekenschijf of gerelateerde documentatie nog in hun bezit hebben en mogelijksterwijs aan mij willen afstaan.

David Rance
<david.rance@xs4all.nl>

EP gepensioneerdengolfdag

Op 26 juli werd weer de jaarlijkse golfontmoeting voor ex-EP gepensioneerden gehouden op de Wasserburg in Anholt, net over de grens bij Dinxperlo. Voor de elfde keer alweer! En natuurlijk onder de geroutineerde leiding van ons aller Aad en Hannie Bol. Dit evenement brengt zo'n honderd enthousiaste dames

en heren senioren tezamen om zich te meten in de golfsport en natuurlijk in de sterkte van hun verhalen (buitenlandse huizen, vakanties, kleinkinderen enz.). Een in de laatste jaren gevestigde

traditie was ook dat het weer zich van een extreme kant liet zien, óf heet en droog, óf heet en zeer nat. Gelukkig werd dit jaar met die traditie gebroken, het was gewoon droog en lekker weer.

Aangemoedigd door de rauwe kreten van een belendende pauwenboerderij zetten de golfers en golfsters hun beste beentje voor, ook in het vooruitzicht van een genoeglijke maaltijd in het kasteel die avond. Vast onderdeel van de avond was natuurlijk de prijsuitreiking met o.a. een trofee die niemand op z'n schoorsteen wilde hebben.

De score van de winnaar was dermate hoog dat, in het licht van toen actuele ontwikkelingen bij de Tour de France het woord 'doping' besmeukt werd uitgesproken. Er was zowaar ook weer een kleine cabaretvoorstelling door een aantal zoetgevooisde kelen, begeleid

door kundig piano- en accordeonspel. Met het klimmen der jaren van de zangers krijgt de melancholie over voor-

bije jaren in plaatsen als Den Haag, Oman en Brunei en de verwondering over recente ontwikkelingen bij de olie-gigant steeds meer de overhand. Dankbetuigingen over en weer besloten de avond. We hopen allen dat Aad en Hannie de traditie nog vele jaren zullen kunnen en willen voortzetten!

A. A. B.